

په یوه نډیا دیسلېکسیا ب شاره زایا فونولوجیقه لده زاروکان

دیار عبدالکریم سهید¹ و ژیروان سهید حاجی²

¹ پشکا زمانى كوردى، فهكولتیا زانستین مروفايه تی، زانکۆیا زاخۆ، هه ریم كوردستانى - عیراق.

² پشکا زمانى كوردى، فهكولتیا زانستین مروفايه تی، زانکۆیا زاخۆ، هه ریم كوردستانى - عیراق.

<https://doi.org/10.26436/hjuoz.2023.11.2.1060>

به لاکرن: 2023/06

په سه ندرن: 2023/02 وهرگرتن: 2022/10

پوخته:

دیسلېکسیا نه خۆشیه کا زمانى یه لده هندهك زاروکان هه یه و تاییه ته ب خواندنیقه و ب شیوه یین جیاواز مینا ژنابنا دنگ و جه گوهرینا دنگان و کورتکرنا رسته یان د خواندنیدا نه جامدهت، دیسلېکسیا و فونولوجیا دوو بابه تین پیکفه گریداینه، چونکی وهرگرتن و درکاندا دروست یا دنگین زمانى دبته پخوشکر بۆ نه جامدانا پرۆسه یا په یوه نډیکرن و خواندنى د ژبى دروست د پرۆسه یا خواندنیدا ب شیوه یى سرکه قتی و بى ئاریشه، ئەف فەكۆلینه لژیر نافونیشانى (په یوه نډیا دیسلېکسیا ب شاره زایا فونولوجیقه لده زاروکان) یه د ئەقیقه کۆلینیدا باس ل نه خۆشیا دیسلېکسیا لده زاروکان و په یوه نډیا ئەوی ب شاره زایى ل فونولوجیایى و خواندنى هاتیه کرن، چونکی د لیکرنا دنگان دا شیوه یى نه خۆشیه لده زاروکى نه خۆش خویا دبیت، نمونه و داتایین فەكۆلین زاروکین ژبىن ئەوان ژ (8، 14) یین هه ر دوو په گه زان (نیر، می) ل سه نته ره کى تاییه ب نه خۆشیه ئاخفتنیقه ل باژیرى زاخۆ هاتینه وهرگرتن، کو فەكۆله رى تاقیکرنا هه قه قه قه کارتی لسه ر ئەوان پراکتیک کره، ب مه رما دیارکرن و لیکریان ل ئەوان زاروکان یین ئەف نه خۆشیه هه یه و لگه ل زاروکین ساخله م به رزه نه، فەكۆلین لویف ریبازا وه سفى و ئامارا (SPSS) هاتیه نه جامدان، گرنگی و ئارمانجا فەكۆلینى ئەوه دیارکرنا راده یى هه بوونا نه خۆشیا دیسلېکسیا لده زاروکین دیارکری لویف ئامارى، کو لویف تاقیکرنا تائی خویا بوو، جوداه یى لده فە تاکین سه مپلا فەكۆلینى د دیسلېکسیایدا نه بوون و هه ر دوو په گه ز وه کو ئیک بوون و ئەف بۆ په راویزکرنا ئەوان ده یته کرن و نه بوونا شاره زایى و پیزانینان لده فە فیکراران لسه ر چه وانیا ره فە تارکرنى لگه ل زاروکین دیسلېکسیایى و جوداه یى د هه بوونا تاقیکرنا خواندا په یقان دا هه بوو، کو لده فە په گه زى نیر بلند تر بوو.

په یقین سه ره کى: زمان، دیسلېکسیا، ئامارا، فونولوجى، تاقیکرنا هه قه قه کارتی.

پیشیه کى

کرنا تاقیکرنا هه قه قه کارتی یه لسه ر ئەوان زاروکین دیارکری ب مه رما زانینا راده یى نه خۆشیا خواندنى لده فە ئەوان زاروکان، چونکی ب زانینا فونولوجیى دى ئاست و شاره زایا ئەوان د خواندنیدا دیاربیت، ئەف زاروکین دیارکری د پرۆسیسا په روه رده و فیکریندا پشتگوه هافیتینه و گرنگی و پویته دان ب ئەوان ناهیه ته دان.

3- ریبازا فەكۆلینى: فەكۆلین لویف ریبازا وه سفى و ئامارا (SPSS) هاتیه نه جامدان .

4- سنوروى فەكۆلینى: فەكۆلین لویف ئەقان سنوران هاته نه جامدان:

1- نافونیشان : ئەف فەكۆلینه ل ژیر نافو نیشانى (په یوه نډیا دیسلېکسیا ب شاره زایا فونولوجیقه لده زاروکان) یه، فەكۆلین پینگافه که بۆ زانینا دیسلېکسیایى لده فە زاروکین کورد ل سنوروى باژیرى زاخۆ، چونکی هه لگرتن ئەفى نه خۆشیه قه شارتینه و ل قوتابخانه یان لگه ل زاروکین ساخله م ژلایى زمانیه تیکه لکرینه، ئارمانجا فەكۆلینى دیارکرنا هه لگرتن ئەفى نه خۆشیه .

2- داتایین فەكۆلینى: داتایین ئەقیقه کۆلینى ئەوه زاروکین نه خۆشیا خواندنى هه ی یین د ژبى (8، 14) سالیدا یه و پراکتیک

* فەكۆله رى به رپرس.

زارۇكان ل باژىرى زاخۇ ب شىۋە يەككى ئەكادىمى و پىكرنا فالاهىيەكى د پەرتوكخانا كوردىدا، ئەق سەردەمە سەدەيى تەككۆلۇجىيەيى و زۇر جاران دايكوباب زارۇككىن خۇ پەراۋىز دكەن و ب موبایل و ئاپپادان قە مژۋىل دكەن و دەمى ئەوان زارۇكان پىتر لىسەر ئامىرىن ئافىرى يە و ئەقە ژى دىبىتە ئەگەرەك زارۇك توشى كىماسىيان د خواندن و نقىسىنى دىن .

8-ئارمانجىن قەكۆلىنى :

1. جوداهىي د ھەبوونا دىسلىكسىيايىدا لدەق تاكىن قەكۆلىنى د چى ئاست دايە؟
2. ھەبوونا جوداهىي د دىسلىكسىيايىدا لدويف بگۇرى نىقى (نىر، مى) يى زارۇكان ھەيە .
3. ھەبوونا پەيوەندىيا بگۇرى تەمەنى ب دىسلىكسىيا قە ولدەق كىز تەمەنى بلندە؟
- 4- پەيوەندىيا دىسلىكسىيا ب ئاستى تاقىكرنان قە و كىز تاقىكرن بلندە و كىز ئەزمونە نزمە؟
- 8- پروونكرنا ئەنجامان، سالوخدان سەمپلى:
- ئەنجام و تاكىن سەمپلا قەكۆلىنى ل دويف بگۇرىن قەكۆلىنى د خىشتەيى ژمارە (3) يى ل خورىدا ھاتىنە رىكخىستن، ھەك:

أ-سنوورى زانستى: قەكۆلىن د ئاستى خواندنا پەيقان و فۆتۆلۇجىيەدا ھاتىيە ئەنجامدان.

ب-سنوورى دەمى :قەكۆلىن ل ساللا خواندنى (10-5 /7/ 2022) ھاتىيە ئەنجامدان .

ج-سنوورى جەي:تاقىكرنا قەكۆلىنى ل سەنتەرى ئەحمد خەلىفە ل باژىرى زاخۇ بۇ دەست نىشانكرن و چارەسەريا ئارىشىن (دەنگ و دركاندن و ئاخقتن و زمان) ى ھاتىيە ئەنجامدان .

5-ئارىشەيا قەكۆلىنى: ئارىشەيا قەكۆلىنى چەوانىيا پەيداكرنا زارۇككىن دىسلىكسىيا بوو، چونكى پەرت و بەلاقن و ئەق تاقىكرنە لىسەر زارۇككىن سەنتەرى دياركرى ھاتىيە ئەنجامدان و لگەل زارۇككىن ئاسايى تىكەل بووينە، ھەروەسا بېھن فرەھىيا قەكۆلەرى لگەل زارۇككىن دياركرى ئەوان نەدازنىن دى چەوان تاقىكرنا قەكۆلىنى خوينن .

6-گرنگىيا قەكۆلىنى : گرنگىيا قەكۆلىنى د دياركرنا رادەيى شارەزايىا فۆتۆلۇجى و رادەيى ھەبوونا نەخۇشىيا خواندنى (دىسلىكسىيا) لدەق زارۇكان د ژىنگەھا باژىرى زاخۇدا، چونكى ئەق زارۇكە پەراۋىزكرىنە و ژلايى دەوربەرىن خۇقە توشى پەفتارىن خراپ دىن بى ھەبوونا پىزانىنان لىسەر رەوشا ئەوان .

7-ئەگەرى ھەلبىژاردنا بابەتتەقەكۆلىنى: بابەتتەقەكۆلىنى نويىيە و پىنگاقەكە بۇ سالوخدان و دەستنىشانكرنا نەخۇشىيا خواندنى لدەق

سالوخدان

	ھژمار	ناقەند	لادەر	لادەرى پىقەرى	پۇژەيا يا ناقەندى ژمىرى يا 95%		نزم	بلند
					بەستنا نزم	بەستنا بلند		
سال 8 كىمتر	11	73.55	7.929	2.391	68.22	78.87	61	91
8.14 دن ناقبەرا سالان دا	13	80.00	12.910	3.581	72.20	87.80	62	100
14 پتر ژسالان	12	95.67	15.813	4.565	85.62	105.71	74	123
سەرچەم	36	83.25	15.494	2.582	78.01	88.49	61	123

4-تاقىكرن تايىبەتە ب زارۇككىن نەخۇشىا خواندنى ھەيە، كو ھەك زارۇككىن ئاسايى نەشىن بخوينن.

10-راستگۇيى و باوهرىي ژ تاقىكرن و پىسارىن قەكۆلىنى : قەكۆلىن لدويف تاقىكرنەكە حەقت كارتى ھاتىيە ئەنجامدان، كو ھەر كارتەك ب ناؤ ژ كۇپىيا زمانى عەرەبى بۇ زمانى كوردى ھاتىيە كرن (فؤاد، 2016) و تاقىكرن ب ئەقى شىۋەيى لخورى يە:

1-تاقىكرن ژ حەقت كارتان پىكدهيىت و ئەق كارتە ب نافى تاقىكرنان دھيىتە نىاسىن.

2-ھەر تاقىكرنەك ب ناقەكى دھيىتە نىاسىن .

3- بۇ ھەر ستووينەكى تاقىكرنى (20٪) نمرە ھاتىيە دانان و تاقىكرنا بى ستووين ژى ھەر ژ (20٪) نمرەيانە.

5- بره‌گه‌یی‌ن تاقیکرنی لدویف بۆچوونا هه‌سه‌نگینه‌ران¹ هاتینه راسفته‌کرن و بۆ ژینگه‌ه زمانی کوردی هاتییه گۆنجاندن. 11- زاراڤین فه‌کۆلینی: د ئه‌قی خالی دا ئاماژه ب کوردی کرنا ئه‌وان زاراڤین د فه‌کۆلینیدا هاتینه کرن، وه‌ک :

زاراڤ ب زمانی ئنگلیزی	زاراڤ ب زمانی عه‌ره‌بی	زاراڤ ب زمانی کوردی
Dyslexia	عسر القراءة	دیسلیکسیا
Phonological wareness	الوعي الصوتي	شاره‌زاییا فۆنۆلۆجی
Average arithmetic	المتوسط الحسابی	نافه‌ندی ژمیری
Standard Deviation	انحراف المعياري	لاده‌ری پیغه‌ری
Tublar Value	القيمة الجدولية	بهایی خشته‌بی
Function	الدالة	داله
Calculated Value	القيمة المحسوبة	بهایی ده‌رکه‌فتی
T Value	القيمة التائية	بهایی تائی
Variable	المتغير	بگۆر
The Function	الدالة	داله ²

په‌یف یان خواندن ده‌یت و هه‌ر دوو پیکه‌ه پامانا "ناریشه‌یا خواندن" ده‌ت (Ebere, 2016:1-2).

بۆ جارا ئیکێ ژ لای زانایی فره‌نسی بی دهماران (پودولف بیرلین) ل سالآ (1872 ز) بکاره‌اتییه ب رامانا ناریشه‌یی تاک د خواندنیدا یین د ژبی ئاساییدا دویژ هه‌می په‌ککفتن و نه‌خۆشیی هۆشه‌کی یین هه‌ستپیکری توش دبیت (Anderson, P and Meier R, 2001:19-21) و لدویف بۆچوونا زانا پیاچی قوناغا زارۆکینی یا وه‌رگرتنا زمانی ب گه‌شه‌کرنا هزری لده‌ه زارۆکان گرێدایه، کو ریکا فه‌گۆه‌استنی ژ واتایی و هیمایی دخوازیت و د قوناغا زیره‌کییا سه‌رکه‌فتیدا بۆ زیره‌کییا شروقه‌کاری ده‌رباز دبیت و زارۆکین خودان ناریشه د خواندنیدا ئه‌وانا شیاننا ده‌رباز بوونی د ئه‌قی قوناغیدا نینه، کو دبیته ئه‌گه‌ر شاشی بکه‌فنه د تیکه‌لکرن و گوهداریکرن و دیتن و شپوه‌بی دپکاندنیدا (Harres,1985:43).

چه‌ندین پیناسه بۆ دیسلێکسیا هاتینه کرن، وه‌ک ریکخراوا جیهانییا دیسلێکسیا (ئه‌و قۆرسایه د فیزیوونا زمانیدا د نه‌بوونا شیانیا د فه‌کرنا کودین زمانی و چاره‌سه‌ریا زانیاریان و وه‌رگرتنا ده‌نگین زمانیدا دیار دبیت، ئه‌هه‌ تیکچوونه ب ته‌مه‌نی و ئاستی هۆشه‌کی و

6- پرسیارین بره‌گه‌یی‌ن تاقیکرنی لدویف ژینگه‌ها کوردی هاتینه پوونکرن و لسه‌ر زارۆکان هاتینه دابه‌شکرن و لگه‌ل پوونکرن فه‌کۆله‌ری لسه‌ر ب مه‌ره‌ما دیارکرن ئه‌وان زارۆکان یین هه‌لگرئ نه‌خۆشیا دیسلێکسیایی بوون، کو لگه‌ل زارۆکین ساخه‌م ل قوتابخانه‌یان تیکه‌لکرینه.

10- پیکه‌هاتیه فه‌کۆلینی: فه‌کۆلین ژبلی پيشه‌کی و نه‌جم و لیسته‌یا ژنده‌ران و پاشکوی تاقیکرنا فه‌کۆلینی پیکه‌هت ژ: پشکا ئیکي: دیسلێکسیا و زمان، کو تیدا باس ل (پیناسه و نیشانه و جۆرین دیسلێکسیا و شاره‌زاییا فۆنۆلۆجی) هاتییه‌کرن، پشکا دووی ژ دوو ته‌وه‌ران پیکه‌هت، د ته‌وه‌ری ئیکیدا باس ل تاقیکرن دیسلێکسیا یا فه‌کۆلینی هاتییه‌کرن و ته‌وه‌ری دووییدا باس ل ئارمانجین فه‌کۆلینی هاتییه‌کرن.

1. پشکا ئیکي: دیسلێکسیا و زمان

1.1 پیناسه‌یا دیسلێکسیا :

زاراڤی دیسلێکسیا ژ په‌یفا یونانی ژ دوو بره‌گه‌یان " - Dyslexie " و " Dys " ب واته‌یا ناریشه یان تیکچوون و " Lexie " ب واته‌یا

¹ پاشکوی ژماره (2) نافین هه‌سه‌نگینه‌ری تاقیکرنا هه‌فت کارتی یا فه‌کۆلینی ل لاپه‌ره ژماره ( ) ده‌یت .

² -داله: ئه‌وه ده‌رئیکستنا به‌یادالی یه، لده‌می بهایی بگۆری سه‌ره‌خۆ بهایی دیارکری نینک دبیت، ئه‌هه‌ تابه‌ته ب ئاماریقه یان ئه‌و په‌یوه‌ندییه ژ (a) بۆ (b) و هه‌ر په‌گه‌زه‌کی د (a) دا ب په‌گه‌زه‌کی د (b) دا ده‌یت به‌ستن و گروپی (a) ب گروپی سه‌ره‌کی ده‌یت و گروپی (b) ب گروپی هه‌فال لگه‌ل ده‌یت و ب

ئاستی زانستیغه گرتدای نینه و تیكچوونه‌کا هه‌ستپیکری نینه) (Snowling, 2000: 501-513) ئەڤ ئاریشه د پیکهینین فۆنۆلۆجیدا ئانکو د ده‌نگین زمانی دا په‌یدا دبیت و هه‌ر نه‌چاڤه‌ریکریه لده‌ڤ تاکان دیار دبیت ئە‌گه‌ر به‌راورد بکه‌ین لگه‌ل شیانیین ئە‌وی یین زانیاریان و لگه‌ل هه‌بوونا که‌ره‌سته‌یین خواندنا ئە‌کتیف و ئە‌نجامین نه‌سه‌ره‌کی یین ئە‌قان ئاسته‌نگان دیار دبیت و بۆ ئە‌وان ئاسته‌نگ د خواندن و تیگه‌هیشتن و نه‌بوونا شاره‌زایی د بواری خواندنیدا په‌یدا دبیت و دبیته به‌ربه‌ست د گه‌شه‌کرنا په‌که‌یان و شاره‌زاییان لده‌ڤ تاکاندا هه‌یه (Elise, 2007: 5) ئانکو دیسلێکسیا ئە‌وه ئاریشه‌یین تابه‌ت د پیکهینین فۆنۆلۆجی، وه‌ک فۆنیم و برگه و هیز و ئاوازه و ب تیكچوونه‌کی پیکهینێکی ژ ئە‌قان دئ کارتیکرنا ئە‌وی لسه‌ر فیربوون و خواندن دیاربییت، ئە‌ڤه دبیته ئە‌گه‌ری لاوازا زانیاریان و هه‌بوونا به‌ربه‌ستان د وه‌رگرتن و خواندنا بابه‌تان دا، یان ئە‌و تیكچوونا د شیانیین فیرخووزیدا ل خواندن و دومدریژه لگه‌ل ئە‌وی دمنییت و لگه‌ل قۆناغ و ته‌مه‌نی ئە‌و ناگۆنجییت، چونکی لگه‌ل بۆ هه‌تا هه‌تا دمنییت .

1.2 دیسلێکسیا و زمان :

دیسلێکسیا ژ بابه‌تین زمانفانیا ده‌مارییه و تابه‌ته ب ئە‌وان زارۆکین نه‌خۆش ب دیسلێکسیا یین(ئاریشه‌یین مەزن د تیکه‌لکریندا د ناقه‌را پیتان د نقیسینیدا دکەن، بۆ نمونه ئە‌گه‌ر په‌یفه‌ک ژ دوو پیتان پیکهین دئ ئە‌وان به‌روفاژی که‌ت، کو دئ برگه‌یین په‌یفان گوهورپیت و تیکه‌لیی د ناقه‌را ئە‌وان پیتاندا که‌ت و دیدابرینی دناقه‌را په‌یفان دا که‌ت و دئ خواندن ب شیوه‌یی بری و فه‌قه‌تیایی و برگیی و دوو دلی و شاش بییت، زیده‌باری ئە‌و وه‌زه‌یه‌کا زۆر د مه‌زینن پیکه‌مه‌ت ئە‌ڤی کریاری و گرنگیی ب په‌یفان زۆر بکارهاتی دده‌ن و د په‌یفان نویدا تووشی ئاریشه‌یان دبیت، ده‌رباره‌یی ئە‌ڤی ره‌وشی زارۆک ل واتایا رسته‌یان ناگه‌مه‌ت و هوسان ژ خواندن د ره‌قییت و تووشی توند و تیژیی و شکه‌ستن و یاری پیکرنی دبیت و ل مال ژئ تووشی بی ئومیدی دبیت و شاشیین ئە‌وی یین رینقیسی، وه‌ک یین زارۆکه‌کی ئاسایی و بیخه‌م و نه‌گوهدار نین، چونکی ئە‌و گوهداریی دکەت، لئ جوداهی د ناقه‌را ده‌نگین وه‌که‌فدا ناکه‌ت و جهی برگه و پیتان دگوهورپیت و پیتان زیده دکەت... هه‌تد، بۆنمونه ئە‌گه‌ر گوهورپین ساده ل تیكسته‌کی بۆ خواندن بکه‌ین بۆ ئە‌وه‌ی دئ قۆرس بییت، چونکی دئ کورترن و ژیرن و زیده‌کرنی د خواندنیدا که‌ت و هه‌روه‌سا نه‌شیت ئە‌وا ئە‌وی نقیسی بخوینییت و تیگه‌مه‌ت (Lodej, M 2016: 19) ب تنی ئاریشه‌یا ئە‌وان دخواندنیدا یه، نه‌شیت وه‌ک زارۆکین ئاسایی سه‌ره‌ده‌ریی لگه‌ل خواندن و نقیسینی بکه‌ن هه‌ر چه‌نده ئە‌ڤ زارۆکین نافبری ژ لایی میشکیڤه دروست و ساخله‌من .

زارۆکین نه‌خۆش ب دیسلێکسیا دره‌نگتر ژ زارۆکین ئاسایی ب ساه‌کی بۆ دوو سالان فیری خواندن دبن و ته‌مه‌نی هۆشه‌کی یی زارۆکان بۆ فیربوونا خواندن ب زیره‌کییا زارۆکیڤه گرتدایه، چونکی زارۆکی ئاسایی لدویف ته‌مه‌نی خۆ فیری خواندن دبیت و بی ئاریشه‌یه به‌روفاژی زارۆکی دیسلێکسیا (حمزه، 2008: 14) ، کو ب زه‌حمه‌ت فیری خواندن دبیت هه‌ر چه‌نده ژ لایی هۆشه‌کیڤه یی دروسته، لئ د بواری فیربوون و خواندنا زمانیدا، وه‌ک زارۆکین ئاسایی نه‌شیت سه‌رده‌ریی بکه‌ت و ب دروستی بخوینییت و ل واتایا په‌یفان تیگه‌مه‌ت، زارۆکین ئە‌ڤ نه‌خۆشییه لده‌ڤ شیانا خواندن و نقیسینی نینه و دبنه قوربانین ئە‌ڤی نه‌خۆشیی و هنده‌ک زارۆکین ئە‌ڤی نه‌خۆشیی دنیرنه نیشانه‌یین د ده‌ستین ئە‌وان دا، واتا زارۆکین دیسلێکسیا ژبلی قۆرساییا خواندن و نقیسینی ئە‌و نه‌شیت جوداهی دناقه‌را لایی راست و چه‌پدا ژئ بکه‌ن . ئە‌ڤ ره‌وشه هه‌ستیاره بۆ زارۆکی دیسلێکسیا، چونکی د فیربوونا خواندن و چاپوویکین ئە‌وی و هه‌لگرتنا پیزانینان جیاوازه ژ زارۆکین ئاسایی، کو نه‌شیت ب شتوازه‌کی گۆنجایی و ریکوییک ئە‌وا خواندی و دووباره شروڤه بکه‌ت، و هه‌رکیماسیه‌ک د چاپوویکیاندا دبیته ئە‌گه‌ری لاوازوونا هزری و ئە‌گه‌ر هزراواز بوو دئ شیانا خواندن و وه‌رگرتنا هزری بۆ زمانی دئ لاواز بییت، بۆ زانین دیسلێکسیا جودایا ژ دیسگرافیا ئانکو نه‌خۆشییا نقیسینی، زارۆکین دیسلێکسیایی کیشه‌یا فیربوونا زمانی دوویی هه‌یه، چونکی ئاستی ئە‌وان یی هزری لاوازه و نه‌شیت هزری ب دروستی و دووباره بیرئینانا ئە‌لیف و بییا زمانی بکه‌ن و هه‌روه‌سان شیانا خواندن و پۆخته‌کرنا بابه‌تی خواندن نینه (کاکه‌مد، 2021: 73).

1.2.1 نیشانه‌یین دیسلێکسیا لده‌ڤ زارۆکان :

ئە‌ڤ نیشانه ژ که‌سه‌کی بۆ که‌سه‌کی دی ده‌ینه گوهورپین و لده‌ڤ هه‌میان نین، وه‌ک :

1- ئاریشه‌یا هزرکرنی : ئە‌ڤه پیکه‌مه‌ت ژ :

أ- ئە‌و تیكچوون یان کیماسی د بیردانکا وه‌رگرتنا زمانیدا، وه‌ک (بییت، په‌یف،... هه‌تد) .

ب- لاوازا زمانی و تیکه‌لکرن د ناقه‌را بییت و په‌یف و رسته‌یاندا یان پشتگوو هافیتنا هنده‌کان د خواندنیدا .

ت- دوو دلی یان راهه‌ستییا د خواندن و په‌راویزکرنا هنده‌ک په‌یفان دا و لگه‌ل لقینا سه‌ری و ره‌جفینا نه‌ئاسایی یا چاقان .

پ- نه‌بوونا ته‌که‌زی و هوشیاری و چه‌زا خواندن و هه‌ستکرن ب ماندیوونی لده‌می خواندن و تیگه‌هشتنا ئە‌وی .

ج- نه‌بوونا پوونیی د دیتنا هنده‌ک تیكستین نقیسیدا و هنده‌ک بییت و په‌یفان ژ هه‌ڤ جودا ناکن یان تیکه‌ل دکەن لگه‌ل هنده‌کین دی (Miller, 2005: 425-439).

2- ئاریشه‌یا نقیسینی : ئە‌وه ژ ئە‌قان پیکه‌مه‌ت :

ج- جه گوهورپینی د خواندنا په‌یفان دا دکهن، کو په‌یفه‌کئی ل جهی په‌یفه‌کا دی بکاردهینن (کاکه‌مد، 2021: 71)، وه‌ک:
 ا- لاقا جانه.
 - لاقا باشه.

4- ناریشه‌یا ناخفتنی: نه‌فه پیکده‌یت ژ:

ا- وه‌ک زاروکین ئاسایی بیین هه‌فه‌هه‌مه‌ننن خو نه‌شین باخفن و ده‌پرپینی ژ بابه‌تان ب ساده‌یی دکهن و ژور ل بابه‌تان دمینن راوه‌ستیا بیو ده‌نگین (ئم، ئا، ئو، ئی) بکاردهینن (کاکه‌مد، 2021: 72).

ب- به‌ره‌فه‌هه‌دووباره‌بوونی‌فه‌هه‌هه‌دکهن په‌یفان یان رسته‌یان بیین نه‌ناسیار دا دچیت (عوض الله، 2003: 66) وه‌ک:

ا- لاقایی مه‌قلوب خوار.

- لاقایی لاقایی خوار.

ب- گورگ ب ترسه.

- گورگ گورگ - ترسه ترسه.

1.2.3 جوړین دیسلیکسییا: چه‌ندین جوړین نه‌فی هه‌نه‌بتنی دی ئامایژ ب بیین گشتی که‌ین و هه‌بوونا نه‌فان جوړان ریژه‌ییه و ب شپوه‌بیین جیاواز لده‌فه‌هه‌لگرین دیسلیکسیایی هه‌نه و مه‌رج نینه هه‌می جوړ لده‌فه‌زاروکه‌کئی هه‌بیت، به‌لکو ب شپوه‌بیین جیاواز و هه‌ر نه‌خوشه‌ک هه‌لگری شپوه‌یی‌کئی یه، وه‌ک:

1- دیسلیکسییا فونولوجی نه‌خوشین نه‌فی جوړی ناریشه‌یه‌کا جیاواز هه‌یه، نه‌وه‌دشین ب شپوه‌یی راسته‌خو بخوینن و ناقلینانی ل په‌یفان ب گشتی بکه‌ن، لی‌نه‌وه‌جوداهییی د زانینا نه‌وان ده‌نگین په‌یفاندا ناکه‌ن یان نه‌وه‌دشین په‌یفین به‌ره‌لاڤ بخوینن و ناریشه‌یا نه‌وان د خواندنا په‌یفین نه‌به‌رنیاسدا به‌ب و شپوه‌یی راست و دروست نه‌شین ب لیڤ بکه‌ن و ب ئاسانی نه‌شین ده‌نگان دابه‌ش بکه‌ن و یاریان ب ده‌نگان بکه‌ن و ب نیاسن، تاکین نه‌فی جوړی شیان د خواندنا هه‌یه (کاکه‌مد، 2021: 59_60)، وه‌ک:

1- دووباره‌کرنا هه‌مان شاشییان ب دیاری د خواندنیدا دکهن و ل نفیسینی جه گوهورپینی‌یان کیمکرنی یان زنده‌کرنی ب پیتان دکهن، دبیت نه‌فه‌شاشییه ریژه‌ییه و لده‌فه‌هه‌می زاروکان وه‌ک ئیک نینه، وه‌ک:

ا- لیڤکرنا هندک په‌یف و ژماره‌یان ب به‌روفاژی، بو زانین پتر به‌ره‌فه‌هه‌دیاردنیا ژناڤچوون و جه گوهورپین و گوهورپینا ده‌نگان فه‌هه‌چن، وه‌ک:

دوکان ← کتان (دیاردنیا جه گوهورپینا ده‌نگان)

غوربه‌ت ← غوبه (دیاردنیا ژناڤچوونا ده‌نگی) ر،

ب، ه (یه)

قه‌لم ← که‌مه‌ل (دیاردنیا جه گوهورپینا ده‌نگان)

ب- خواندنا ب هیمنی و سه‌رخو و دوو دلپیا دیار و دووباره‌کرنا هندک په‌یفین خواندی ل شوینا به‌رده‌وامیی د خواندنیدا یان ژپیرنا هندک برکه‌یان ژ په‌یف و رسته‌یان.

ج- ئاستی نه‌وان د نفیسینیدا لوازه و شیانا په‌یره و کرنا یاساییین ریژمانی نینه، نه‌فه‌لدویف ته‌مه‌نی نه‌وان یی ژیری و سالین نه‌وان بیین خواندن ل قوتابخانی ناهیت (کاکه‌مد، 2021: 71-72).

3- ناریشه‌یا خواندن: نه‌فه پیکده‌یت ژ:

ا- خواندن په‌ره‌فه‌هه‌ژناڤچوونا ده‌نگ و برکه‌بیین په‌یفان دچیت و هندک جارن برکه‌یان ژ په‌یفان لادده‌ت، وه‌ک:

ا- من نان ل سیږی خوار م نا خوار

ب- شانان کولاڤ ل سه‌ری ته‌یه؟ شا کولاڤ؟

ب- شیانان دووباره د بیرینانا نمونه و په‌یفین دروستدا نینه و نه‌وه‌ب ئاسانی ب ریکا دیتنی فیرنابن و هه‌روه‌سا به‌ره‌فه‌هه‌تیکچوونی د خواندنا په‌یفین بچوویک دا دچن نه‌وین ب شپوه‌یی‌فه‌هه‌هه‌فن.

پ- تپه‌لدانی دکته، ئانکو هندک جارن زاروک په‌یفه‌کا دی دکته دناف تیکستی خواندنیدا، کو دناف دا نینه، وه‌ک:

ا- ستیر جوانه.

- ستیرا ل نه‌ردی جوانه.

په‌یف	خواندن و نیاسینا په‌یفان	نیاسینا ده‌نگان
کور	کور	شیانا نیاسینا ده‌نگان نینه
گول	گول	شیانا نیاسینا ده‌نگان نینه
مرؤفه	مرؤفه	شیانا نیاسینا ده‌نگان نینه
نانپیز	نانپیز	شیانا نیاسینا ده‌نگان نینه
کاربه‌ده‌ست	شیانا خواندن و نیاسینی نینه	شیانا نیاسینا ده‌نگان نینه
شرؤفه	شیانا خواندن و نیاسینی نینه	شیانا نیاسینا ده‌نگان نینه

ب سه‌ره‌فه‌ی په‌یفان فه و یاساییین لیڤکرنیدا هه‌یه و ب واتایا په‌یفان فه‌گریدی نینه. ژ تاییه‌تمه‌ندیین نه‌فی جوړی تاکان شیانان نیاسینا هه‌می په‌یفان نینه و نه‌وان شیانان خواندنیا یا هه‌یه و هه‌روه‌سا

2- دیسلیکسییا ب سه‌ره‌فه: لدویف پیناسه‌یا زانایان نه‌وه‌زاروک یان تاکین نه‌فه‌خوشییه لده‌فه‌هه‌یه ناریشه‌یا نه‌وان ل خواندنا په‌یفان ب گشتی هه‌یه و نه‌فی جوړی په‌یوه‌ندی ب شاشییان د دیتنا شپوه‌یی

دېركاندا ئۇوان ب شېۋەيى رېكويىتتە، ۋەك (دار، سال)، بەر...ھتد) ئۇوان ئارىشە د پەيغىن نەبەرىيە لاۋ و نەئياسدا ھەيە (جىلجى، 2003 :50)، ۋەك :

پەيغى	شيانا خواندى	واتا پەيغىن
دىكل	ھەيە	واتايى نزانىت
ھەسپ	ھەيە	واتايى نزانىت
ئىقار	ھەيە	واتايى نزانىت
مەت	ھەيە	واتايى نزانىت

3-دېسلىكسىيا كوپر: ئەف جۆرە ب پەككەقتىيە د ئاستى فۇنۇلۇجىيە و زىدەبارى ھەبوونا شاشىيان د خواندنا پەيغىن كىم بكارھاتى و نەبوونا شيانى د خواندنا پەيغىن نوى و بچويك دا و دشىت پەيغىن لىبەردەست و ئەبستراكت بخوينىت، زارۇكىن ئەفە جۆرى ئارىشەيىن گەشەكرنى ھەيە زىدەبارى ھەبوونا شاشىيان تىگەھشتنا واتايى دىتە ئەگەرى تىكچوونا زمانى و قۇرسىيا نياسىنا پەيغىن ب ويئەفە، كو ئەفە كارتىكرنى لسەر بەرھەفيا زارۇكى بۇ پەروەردەكرنەكا باش (Harris,1984:42)، ۋەك:

پەيغىن نوى و بچويك	نياسين
كار	نانياسيت
جووت	نانياسيت
مام	نانياسيت

4-دېسلىكسىيا تىكەل : ئەف جۆرە ب كوراتىيا خواندى يان زەحمەتيا دىتتا فۇنۇلۇجى دەيتە ناڧكرن و زارۇك د ئەفى جۆرىدا كورەيە د دىتتا پەيغىن و چاپووكىين دەنگىدا و لدويغ ئەفى جۆرى نەخوشىن ئەفى خالى شيانا خواندن و دركاندا دەنگان نىنە (الحويلة،2015 :65)، ۋەك :

پەيغى	نياسين
چەپ	نانياسيت
نان	نانياسيت
لايى راست	نانياسيت
خوارن	نانياسيت
گولڧين	نانياسيت

1.3 شارەزاييا فۇنۇلۇجى : ئەف جۆرە ب پەيوەندىيەكا بەيىز ب فېرىبوونا خواندن و نقيسنىقە ھەيە و شارەزاييا فۇنۇلۇجى ژ (فونىم، بېرگەيىن پەيغىن)پىكدەيت يان ئەف شىيانە لسەر بكارھىنانا دەنگان د پەيغىندا (Rice,2004:44)، پەيوەندىيا دېسلىكسىيا ب فۇنۇلۇجىيەقە دچىتە ل ژىر بابەتتى ھوشيارىيا فۇنۇلۇجى ئەف شىيانە لسەر پەفتار كرن و ھزركرن د يەكەيىن دەنگىدا يە و ژ ئاستىن شارەزاييا فۇنۇلۇجى ئەفەنە:

1-ئاستى شارەزايى د پەيغىن ۋەككەفدا ژ لايى كىشە و سەروايىقە، ۋەك (شار، بار، كار، جار...ھتد) .

2-ئاستى تىكەلكرنا دەنگان ژبۇ دروستكرنا پەيغىن، ۋەك/ د، ا، ر، ف، ا، ن/ بوويە (دارقان) .

3-ئاستى شارەزايى ب بېرگەيىن پەيغىن ژى پىكدەيت، دلگەش / دى بيتە دوو بېرگە / دل، گەش/ .

4-ئاستى كەرتكرنا پەيغىن بۇ بېرگەيان، ۋەك: /ششان / دى بيتە /ش، فان / (مسعودە، 2014 :31-32) .

شارەزاييا فۇنۇلۇجى ئەفە شارەزايى ب پىكەيىن پەيغى، ۋەك (دەنگ، بېرگە، ھىن) يە و ئەفە ھارىكارىيا زارۇكى لسەر دركپىكرنى ب ھەبوونا پەيوەندىيە د ناڧبەرا دەنگىن نقيسى و دركاندىدا دكەت و

قوناغا دووی - وینه: وینه بی ټو پیتا دخوینیت، کو نافی تشته کی یان که رسته په کی ب ټو وی پیتی دهیت و ټه هاریکاریا زاروکی لسره هزرکر و بیرهینانا ټو وی پیتی دکته، بو ټه فی خالی بو هر پیته کی نافی که رسته کی ب وینه ټه بو زاروکی پیشان بدهت، داکو پیتی ب نافی و وینه ټه بناسیت و پتر دی د میشکیدا کوپی بیت، وه پیتا (س) د په یفا (ستیر) دا و پیتا (ر) د په یفا (پوژ) دا وینه بی ټو وی، وه وینه بی خوارئ:

شپوهی برهین په یقان و شپوهی لیفرنا په یقان و جهی هیزی لسره په یقان نیاسیت، وه:

ټه ټه شاره زایه دبته بنه مای سهره کی د شروڤه کرنا هیما یاندا، ژ پیکین دهنگی د فیربونا چاپوکیا خواندیدا:
1- پیکا فیربونا فوټو لوجی ب شپوهی پیکهاته خوارئ:
قوناغا ئیکی - بیت: مه شکرنا زاروکی لسره خواندنا پیتان ب شپوهی ټاک دهیت ټه نجامدان، بو نمونه روونکرنا پیتین زمانی کوردی بو زاروکان، وه (ا، ب، پ، ت، د، ر، ژ، ... هتد) و زاروک ټه وان پیتان دووباره دی بیژن ټه .

قوناغا سیی - بره و په یقین لیفکری: مه شکرنا لسره خواندنا په یف و برهین دیارکری دهیت ټه نجامدان (السرطوی، 2007: 156)، پشتیدانه نیاسینا پیتان و وینه یقین په یقان دی زاروک ب ټه فی

په یف	شپوهی لیفکری	برهین په یقان	پیتین په یقان
دار	دار	دار- ئیک بره	د، ا، ر
پوژین	پوژین	پوژ، ژین	پ، ټ، ژ، ب، ن
شانان	شانان	شاه، ناز	ش، ا، ن، ا، ز
کوردستان	کوردستان	اکور، دس، تان	ک، و، ر، د، س، ت، ا، ن

2. پشکا دووی: تاقیکرنا دیسلیکسیا و نارمانجین

ټه کولینی

2.1 ته وهری ئیکی: تاقیکرنا دیسلیکسیا

1- تاقیکرنا خواندنا په یقان:

کارته کا په یقین گونجایی لسره ددهت زاروکان و بو چه وانیا خواندنا په یقان، کو ژ سی ستوویان پیکدهیت روونکرنا لسره بو زاروکان دهینه کرن، کو په یقین ستووینی ئیکی وه ک ئیک نین و دقیت زاروک ههست پی بکته و لدویف دهمی دیارکری به رسفی هه لبریت و ب هه مان شپوه بو ستووینی دووی بین په یقین وه که ټه ژلای شپوهی یقه دیار بکته و بو ستووینی سیی ټو په یف نین به لکو بی پامان و دقیت زاروک دهمی خواندیدا ههست پی بکته، تاقیکرنا (20) نمره یانه بو هر ستووینه کی و ټه کوله دی به رسفا راست و خواندنا پیکستی و شاشین دهنگی و تیکه لکرنا په یقان، ... هتد، دیفه کوله فافارتنی کته و ټه نجامی دیارکته.

1.3.1 دیسلیکسیا و شاره زایا فوټو لوجی

دیسلیکسیا و هوشیاریا فوټو لوجی په یوه نديا دو لایه نی دنا قه ر ټه وان دا هه یه، چونکی وهرگرتنا دروستا فوټو لوجیایی دبته ټه گهری گه شه کرنا چاپوکیا خواندنی، په یوه ندي لدویف بوچوونا زانایان ب ټه فی شپوهی دهیت:
1- بیردانکا فوټو لوجی: هه لگرتنا پیزانینان و بکارینانا ټه وان د سیسته می بیردانکیدا ب شپوهی دهنگان بو دهمین کورت.
2- زفراندنا گه نجینه یا دهنگی یا واتایا په یقان: مه بهست ژئ شیا نا زفراندنا کودین دهنگی ژ بیردانکی .
3- شاره زایا فوټو لوجی: مه بهست ژئ پله یا ههستیاریا تاکی د درکاندا دهنگین زمانی ب شپوهی زاره کیدا هه یه، ټه هر سی شیا نه په یوه ندي ب هه ټه هه نه و دبنه ټه گهری خورت بوون و پیشفه چوونا چاپوکیا خواندنی (Ramus , 2003 :212-218) لنک زاروکان .

3- ټه ټه تاقیکرنا ژ ټه فان ژدهران هاتیبه وهرگرتن:
1- مجله کلیة التربية، جامعة الازهر، تصمیم اختبار لتشخیص عسر القراءة، 2016، 703-730 .
2- عبدالحفیظ الشلابی، مجلة كلية التربية، جامعة الازهر، تصمیم اختبار الابتدائية، رسالة دكتورا، 2017، 147-159.
3- عبدالحفیظ الشلابی، تصمیم اختبار لتشخیص عسر القراءة للمرحلة الابتدائية، رسالة دكتورا، 2017، 147-159.

2- تاقیکرنا به راوردکرنا پیتان:

و ټو په یقین شتون دی و شاش خواندی دی هینه تومارکرن، لی ټو په یقین شاش خواندی و راسته وخو پاسته کړی ناهینه هژماردن شاش، داخوازی ژ زاروکی دی که یږ لودیف دهمی دیارکری ټو خان خالان ټو نجام بدهت و ب ټو فی شپوهی:

1- ټیکستی ب دهنګه کی بلند و لودیف شیانین خو بخوینیت .

2- دهمی خواندنا ټیکستی ژ (3) خوله کان دهریاز نابیت .

ټو نجام ب ټو فی شپوهی دهیته تومارکرن :

1- کؤ نمره ژ (20) ی ټو هژمارا په یقین دروست د (3) خوله کاندا دی خوینیت.

2- هژمارا په یقین نه خواندی .

3- هژمارا په یقین شاش خواندی و لادانین فونټو لوجی کړی.

4- هژمارا په یقین ژ دهمی دیارکری پتر ژ (5) خوله کان مایی لسه ر .

7- تاقیکرنا لیګه ریانی ل زهنگان : ټو تاقیکرنا ژ شپوه یږ جیاواز پیګدهیت، کو ژ (35) زهنگان پیګدهیت و ل سر کاغزی هاتینه دروستکرن و ل پیش چافی زاروکایه و داخواز ژ زاروکی دهیته کرن د (دو) خوله کاندا هژماره کا زهنگان دهستنیشان بکته و دی پینوسه کی دینه زاروکی ټو ټو فی تاقیکرنا.

3. ته وری دوی: ټو مانجین ټو کولینی:

1. ټو مانجا ټو کی: ټو نجامی تاقیکرنا تائی یی هه بوونا جوداهییان د ناڅه ندان دا لده ټو تاکین سه میلا ټو کولینی ب گشتی :

لودیف خشته ییا ژماره (1) هژمارا تاکین سه میلا ټو کولینی (36) ن ولسه نشی نیر (17) و می (19) دابه ش دبن، بهایی تائی یی دهرکه فتی (32.237) مه زنتره ژ بهایی خشته یی و ل ټو ټیری دی جوداهي د ریژه یا سه دهی (83.25) و لاده ری پیغه ریدا هه بیت، ب نه بوونا جوداهییان لده ټو تاکین سه میلا ټو کولینی د دیسلیکسیایا دیار دکته و ټو ټو په راویزکرن ټو خان زاروکان د قوتباخانه یان دا دزقیرت و ټو ټو کرنا ټو خان زاروکین ټو سایی و نه بوونا شاره زایی و پیژانینان لده ټو ټو کرای لسه چه وانیا په فتارکرنی لکه ل زاروکین دیسلیکسیایا .

کارته په کا تاقیکرنا یا ب پیتان ریژکری ددهن زاروکی، کو به راوردییا ټو خان برګه و پیتان بکته و یږن وه هڅ و جیاواز ب هیواشی دیاربکته، دی دهمی لودیف (کرونومه تر) هژمیریت و ټو وه لده می به رسفی ددهت، پاشی دی ټو نجامی لسه ر (20) نمره یان ټو مارکته و هه وه سا ټیپینیکرنا ټو خان زاروکان کته کا ټو ټو خان د به راوردکرن و هژماردنیا ټبلان یان پینوسه ټیکسه ر بکاردهینن .

4- تاقیکرنا بیردنا کاری : دی ب شپوه یی زاره کی و ب زنجیره په کا ژ دوو ژماره یان لکه ل لیڅکرنا کا باش ټو هه ر دوو ریژین ژماره یان دت زاروکان و لکه ل لیه رچاڅا کرنا جوداهیا دهمی ب جیاوازییا چرکه یان د ناڅه را هه ر هژماره په کیدا هه بیت و دیداخوازی ژ زاروکان کته دوو باره و ب هه مان شپوه ټو نجام بدهت و ب هه مان شپوه دی هه ر سی ستوونین ټو فی تاقیکرنا زاروک دی ژماره یان ریژکته و ټو نجام ژ (20) نمره یان ه .

5- تاقیکرنا ناڅلینانا بله: ټو تاقیکرنا ژ (25) وینه یان یږن به لافکری لسه ر (5) وینه یږن جیاواز پیګدهیت و پیڅی په هه ر زاروکک د کورترین دهمدا ناڅلینانا ټو خان وینه یان بنیاسیت و ټو کاغزا وینه لسه ر دی ل پیش چاڅین و ل بهر دهستی زاروکان بیت و دیداخواز ژ ټو خان هیته کرن هه ر وینه یی نیاسی د زوویرترین دهمدا ناڅی ټو وی بیژن، کو دم کیتره ژ دوو خوله کان و هوسان دی ناڅین راست و شاش هینه ژ ټو جوداکرن و نمره لسه ر (20) په .

6- تاقیکرنا خواندنا ټیکستی: ټو ټیکسته ژ (85) په یفان یږن ټو سان و ناسیار پیګدهیت ټو ټو ناست و ته مه نی ټو خان یی زمانی گونجایی په، دی ټیکستی بی شپوه پیڅکیڅی ټو خان که یږن دی دهمی هژمیرین ب هویری، داکو شیانین زاروکی دیاربکته یږن هه وه سا ټو په یقین نه خواندینه ژ ټو و ټو ریژین لسه ر دهریاز بووی یی خواندن

خشته یی (1)

ټو سایدانی	بهایی تائی		لاده ری پیڅی	ریژه یا سه دی	هژمار
	خشته یی	دهرکه فتی			

5 - تاقیکرنا تائی: ټو تاقیکرنا ژ تاقیکرنا به لافن دبواری ټو ماریدا ټو دیارکرن جوداهیی دناڅه را دوو سه میلان دهیته بکارهینان (الکنانی، 2014: 145)

4 - لاده ری پیڅی: ټو وه رګی دوو جاری یی دیارکنا جوداهیا داتایانه (محمد، 2007: 51)

0,05	1.690	32.237	15.494	83.25	36
------	-------	--------	--------	-------	----

3.2 ئارمانجا دوویی : ئەنجامی تاقیکرنا تائی یی هه‌بوونا جوداهییان د تاقیکرنین فه‌کۆلینیدا لده‌ف تاکین سه‌مپلا فه‌کۆلینی لودیف بگۆری نفشی (نیر-می) :

خشته‌یی ژماره (2)

تاقیکرن	په‌گه‌ز	ه‌ژمار	په‌ژه‌یا سه‌دی	لا‌ده‌ری پیقه‌ری	به‌ایی تائی یی ده‌رکه‌فتی	ئاستیدائی 0.05
تاقیکرنا خواندنا په‌یفان	نیر	17	13.06	3.436	4.779	دال
	می	19	7.84	3.114		
تاقیکرنا به‌راوردکرنا پیتان	نیر	17	17.41	3.572	1.050	نه‌داله
	می	19	16.11	3.857		
تاقیکرنا په‌نقیسا پیتان	نیر	17	16.12	5.061	0.476	نه‌داله
	می	19	15.32	5.034		
تاقیکرنا بێردانکا کاری	نیر	17	13.29	2.519	2.069	داله
	می	19	11.11	3.650		
تاقیکرنا ناقلینانا بله‌ز	نیر	17	12.00	3.969	1.642	نه‌داله
	می	19	9.95	3.535		
تاقیکرنا خواندنا تیکستی	نیر	17	11.24	4.956	1.751	نه‌داله
	می	19	8.68	3.757		
تاقیکرنا لیگه‌ریان ل زنگان	نیر	17	7.71	2.144	1.086	نه‌داله
	می	19	7.05	1.433		
سه‌رجه‌م	نیر	17	91.88	16.473	3.687	داله
	می	19	75.53	9.605		

بیت و په‌گه‌یین په‌یفان نانیاسن و ئەفی چه‌ندی کارتیکرنا کا خراب لسه‌ر دیارکرنا و به‌راوردکرنا پیتان وشه‌یان هه‌بوو .

3.4 ئارمانجا سییی: ئەنجامی تاقیکرنا فائی یا ناغه‌ندان لده‌ف تائی سه‌مپلا فه‌کۆلینی لودیف بگۆری ته‌مه‌نی:

لودیف خشته‌یی ژماره (3) تاقیکرنا فائی جوداهمی ده‌بوونا تاقیکرنا فه‌کۆلینیدا لده‌ف تاکین سه‌مپلا فه‌کۆلینی هه‌یه و ئەنجام ب ئەفی شیوه‌یی خویا دبن، وه‌ک تاقیکرنا خواندنا په‌یفان ل په‌لیا ئیکئی ده‌یت، چونکی به‌ایی ده‌رکه‌فتی (12.558) بلندتره ژ به‌ایی خشته‌یی و دبیته‌ داله و ئەفه بۆ ئاشنا بوونا زاپۆکان ب په‌یفان ساده و وه‌که‌ه‌ف و ژبه‌رکرنا وینه‌یی په‌یفی ژلایی ئەوان فه‌ده‌گه‌پیت، تاقیکرنا بێردانکا کاری ل په‌لیا دوویی ده‌یت و به‌ایی ده‌رکه‌فتی ب په‌ژه‌یا (5.817) ژ به‌ایی خشته‌یی هاتیه‌یه و ئەفه بۆ هه‌بوونا پیزانیان د گه‌نجینه‌یا زمانی یا زاپۆکان دا دزفیت، تاقیکرنا خواندنا تیکستی د په‌لیا سییی ده‌یت و به‌ایی ده‌رکه‌فتی ب په‌ژه‌یا

ئەگه‌ر تیبینیا خشته‌ی ژماره (2) ب شیوه‌یه‌کی گشتی بکه‌ین، جیاوازی د په‌ژا دئیسلیکییدا هه‌یه، سه‌مپلا فه‌کۆلینی سه‌رجه‌می به‌شداریکری (35) و لسه‌ر نیر (17) و می (19) دابه‌ش دبیت و د دیارکرنا ئارمانجا ناخبری ئەوه تاقیکرنا خواندنا په‌یفان لده‌ف په‌گه‌زی نیر ل په‌لیا ئیکئی و ب په‌ژه‌یا سه‌دی (13.6) هاتیه‌یه و بلندتر ژ په‌گه‌زی می هاتیه‌یه و دبیته‌ داله و هه‌روه‌سا به‌ایی تائی ب بلندترین په‌ژه (4.779) ژ تاقیکرنین دی هاتیه‌یه، تاقیکرنا بێردانکا کاری ل په‌لیا دوویی و ب په‌ژه‌یا سه‌دی (13.29) لده‌ف په‌گه‌زی نیر ژ می هاتیه‌یه و دبیته‌ داله به‌ایی تائی ب په‌ژه‌یا (2.069) ل په‌لیا دوویی ژ تاقیکرنین دی هاتیه‌یه، تاقیکرنا به‌راوردکرنا پیتان د لاوازترین و نزمترین ئاست دا لده‌ف تاکین سه‌مپلا فه‌کۆلینی و به‌ایی تائی ب په‌ژه‌یا (0.050) هاتیه‌یه و ئەفه بۆ نه‌بوونا شیانا خواندنی و نزمبوونا ئاستی زاپۆکان ژ لایی فۆنۆلوجیه‌فه، چونکی ب دوستی

تاقیکرنا پینقیسا بیتان ل پله‌یا شه‌شی و ب نزمترین پله هاتییه و بهایی خشته‌یی ب پیژه‌یا (0.225) بلندتره ژ بهایی ده‌رکه‌فتی و د داله ناهیته هژماردن، ئە‌فه بۆ نه‌بوونا شاره‌زاییا زارپۆکین نافبری د نیاسینا بیتان دا، داکو بشین وه‌کو زارپۆکین ئاسایی بنقیسن، د ئە‌نجامی سه‌رجه‌م دا لدویف تاقیکرنا نافبری هه‌بوونا تاقیکرین د خشته‌یی ل سه‌ریدا لدویف بگوری ته‌منی دبیته داله و بهایی ده‌رکه‌فتی ب پیژه‌یا (9.273) بلندتر ژ بهایی خشته‌یی هاتییه و ئە‌فه بۆ به‌شداریکرنا ته‌منن جیاواز د تاقیکریندا فه‌دگه‌ریت، چونکی تاقیکرن لسه‌ر ته‌منی (11، 14) سالی دا هاتییه کرن و دوو ته‌منن جیاوازن، ل ئە‌فی نه‌خوشیی په‌یوه‌ندی ب ته‌منی‌فه‌ نینه، به‌لکو هنده‌ک گه‌هشتینه

(5.541) بلندتره ژ بهایی خشته‌یی هاتییه، تاقیکرنا نافلینانا به‌ز ل پله‌یا چواری هاتییه و بهایی ده‌رکه‌فتی ب پیژه‌یا (4.262) بلندتر ژ بهایی خشته‌یی هاتییه و دبیته داله و ئە‌فه بۆ شیانا ئە‌وان لسه‌ر نافکرن و نیاسینا هنده‌ک که‌ره‌سته‌یان، کو نیشاندانا که‌ره‌سته‌یان ب شیوه‌یی وینه ئە‌وان زارپۆکان پتر شیان لسه‌ر نیاسین و نافکرن ئە‌وان هه‌یه، ل ب مه‌رجه‌کی ئە‌و که‌ره‌سته بۆ ئە‌وان به‌رنیاس بیت، کو د ژيانا رۆژانه‌دا دبینن و بۆ ئە‌وان نافلینان ئاسان دبیت، تاقیکرنا لیگه‌ریان ل زه‌نگان ل پله‌یا پینچی هاتییه، چونکی بهایی خشته‌یی ب پیژه‌یا (0.259) بلندتر ژ بهایی ده‌رکه‌فتی هاتییه و نابیته داله، ئە‌فه بۆ نه‌بوونا شاره‌زایا زارپۆکین دیسلکسییا د لیگه‌ریانی ل زه‌نگان و کیم بکارهینانا زه‌نگان ژلاییدا یکوبابان فه‌ د ژيانا رۆژانه‌دا،

خشته‌یی ژماره‌(3)

تاقیکرن	ژنده‌ری جودامیی	کومه‌یا دوو جاری	نمره‌یین نازاد	ناقه‌ندی کومه‌یا دوو جاری	بهایی فائی	
					ده‌رکه‌فتی	خشته‌یی
تاقیکرنا خواندنا په‌یفان	دناقبه‌را گرۆپان دا	262.604	2	131.302	3.285	12.558
	د گرۆپان دا	345.035	33	10.456		
	سه‌رجه‌م	607.639	35			
تاقیکرنا به‌راوردکرنا بیتان	لین المجموعات	3.374	2	1.687	3.285	0.115
	د گرۆپان دا	483.848	33	14.662		
	سه‌رجه‌م	487.222	35			
تاقیکرنا پینقیسا بیتان	دناقبه‌را گرۆپان دا	11.711	2	5.855	3.285	0.225
	د گرۆپان دا	859.928	33	26.058		
	سه‌رجه‌م	871.639	35			
تاقیکرنا بیردانکا کاری	دناقبه‌را گرۆپان دا	100.172	2	50.086	3.285	5.817
	د گرۆپان دا	284.133	33	8.610		
	سه‌رجه‌م	384.306	35			
تاقیکرنا نافلینانا به‌ز	دناقبه‌را گرۆپان دا	105.664	2	52.832	3.285	4.262
	د گرۆپان دا	409.086	33	12.397		
	سه‌رجه‌م	514.750	35			
تاقیکرنا خواندنا تیستی	دناقبه‌را گرۆپان دا	177.374	2	88.687	3.285	5.541
	د گرۆپان دا	528.182	33	16.006		
	سه‌رجه‌م	705.556	35			
تاقیکرنا لیگه‌ریان ل زنگان	دناقبه‌را گرۆپان دا	1.765	2	.882	3.285	0.259
	د گرۆپان دا	112.541	33	3.410		
	سه‌رجه‌م	114.306	35			
سه‌رجه‌م	دناقبه‌را گرۆپان دا	3023.356	2	1511.678	3.285	9.273
	د گرۆپان دا	5379.394	33	163.012		
	سه‌رجه‌م	8402.750	35			

ته‌منن دسه‌ر (14) سالی‌دا هیشتا شیانن خواندن و نقیسنی نینه .

2-ب زمانی عه ره بی :

1-په رتووک:

1. ججل، نصره، 2003، دسلکسیا الإعاقه المختفیه، مکتبه النهضه المصریه، القايرة .
2. حمزة، احمد عبدالکریم، 2008، سایکولوجیا عسر القراءة (دیسلیکسیا)، الطبعة الأولى-الاصدار الأول، مکتبه دار الثقافة للتصميم و الانتاج، عمان-الأردن.
3. السرطاوي، عبدالعزیز و اخرون، 2007، تشخيص صعوبات القراءة و علاجها، دار وائل النشر، عمان-الأردن.
4. عوض الله، محمود -عاشور، احمد حسن و اخرون، 2017، صعوبات التعلم التشخيص والعلاج، دار الفكر، عمان، الأردن.
5. الکنانی، عابد کریم عون، 2014، مقدمة في الاحصاء وتطبيقات SPSS، الطبعة الأولى، دار اليازوري العلمية، عمان .
6. محمد، امانی موسی، 2007، التحليل الاحصائي للبيانات، الطبعة الأولى، مرکز التطوير الدراسات العليا و البحوث في العلوم الهندسية، القايرة.

3-ب زمانی ئینگلیزی :

1. Anderson, P. L., & Meier-Hedde, R. (2001). Early case reports of dyslexia in the United States and Europe. *Journal of Learning Disabilities*.
2. Ebere, C. S. (2016). Understanding dyslexia, University of Nigeria, ICT for peac.
3. Elise, B (2007). *Dyslexia and Phonology* 1st edition. Janskerhof, Netherlands.
4. Harrie, R. and Weller, C. (1984). What is Dyslexia, The National Capital Freenet, EC 180908, 42.
5. Harrie, R. and Weller, C. (1984). What is Dyslexia, The National Capital Freenet, EC 180908.
6. Harris, Albert, J and Ed Word, R. (1985). How To Increase Reading Disability. A Guide To Develop To, New York-U.S.A.
7. Lodej M (2016). *Dyslexia in First and Foreign Language Learning*. 1st edition. Cambridge Scholars Publishing. Newcastle, England.
8. Miller, C. J., Hynd, G. W., & Miller, S. R. (2005). Children with dyslexia: Not necessarily at risk for elevated internalizing symptoms. *Reading and Writing*, 18(5), 425-436.
9. Ramus, F. (2003). Developmental dyslexia: specific phonological deficit or general sensorimotor dysfunction?. *Current opinion in neurobiology*.
10. Rice, Michael, Brooks, Greg, 2004, Developmental dyslexia in adults: a research review, Published by the National Research and Development Centre for Adult Literacy and Numeracy.
11. Snowling, M. J., Hulme, C., & Nation, K. (2020). Defining and understanding dyslexia: past, present and future. *Oxford Review of Education*, 46(4), 501-513.

5. نه نجام

لدوماهیا فه کۆلینی ئه م گه هشتینه ئه فان نه نجامان:

- 1- دیسلکسیا لده هه ر دوو ره گه زان بی جوداهی هه یه .
- 2- تاقیکرنا خواندنا په یقان لدویف بگۆرئ نفشی و لده هه ره گه زئ نیر ل په یا ئیکئ ب ریزه یا سه دیی (3.436) دهیت و بلندتر ژ ره گه زئ می هاتییه و دبته داله و هه روه سا بهایی تائی ب بلندترین ریزه (4.779) ژ تاقیکرئین دی هاتییه .
- 3- تاقیکرنا بیردانکا کاری لدویف بگۆرئ نفشی ل په یا دووی و ب ریزه یا سه دیی (2.069) لده هه ره گه زئ نیر ژ بلند تر ژ بی می دهیت.
- 4- تاقیکرنا به راوردکرنا پیتان د لاوارترین و نزمترین ئاست دا لدویف بگۆرئ نفشی لده هه تاکین سه مپلا فه کۆلینی و بهایی تائی ب ریزه یا (1.050) هاتییه و نه فه بۆ نه بوونا شاره زاییا فۆتۆلۆجی لده هه زارپۆکان فه دگه ریت.

- 5- تاقیکرنا خواندنا په یقان ل په یا ئیکئ لدویف بگۆرئ ته مهنی هاتییه، چونکی بهایی ده رکه فتی (12.558) بلندتره ژ بهایی خشته یی و دبته داله و نه فه بۆ ئاشنا بوونا زارپۆکان ب په یقین ساده و وه که هه هه ژ به رکرنا وینه یی په یقی ژ لایی نه وان فه فه دگه ریت.
- 6- تاقیکرنا خواندنا تیکستی د په یا سه یییدا لدویف بگۆرئ ته مهنی دهیت و بهایی ده رکه فتی ب ریزه یا (5.541) بلندتره ژ بهایی خشته یی هاتییه .
- 7- تاقیکرنا رینقیسا پیتان ب نزمترین په لدویف بگۆرئ ته مهنی هاتییه و بهایی خشته یی ب ریزه یا (0.225) بلندتره ژ بهایی ده رکه فتی و ب داله ناهیته هژماردن، نه فه بۆ نه بوونا شاره زاییا زارپۆکین نافبری د نیاسینا پیتان دا، داکو بشین وه کو زارپۆکین ئاسایی بنقیسن.
- 8- تاقیکرنا خواندنا په یقان ب شیوه یه کی گشتی لده هه تاکین سه مپلا فه کۆلینی لدویف بگۆرئ نفشی و ته مهنی د په یا ئیکیدا هاتییه، چونکی خواندنا په یقی ب شیوه یی بره گی بوو و په یف هه بوو ئیک بره گه و دوو بره گه و نیاسینا نه وان بۆ زارپۆکان دیارگری باشت بوو ژ کارتین دی، لدویف بگۆرئ نفشی بهایی تائی بی ده رکه فتی ب ریزه یا (4.779) لده هه هر دوو ره گه زان هاتییه، لدویف بگۆرئ ته مهنی بهایی خشته یی ب ریزه یا (12.558) هاتییه نه فه بۆ هه بوونا شاره زاییا ل خواندنیه گه ریت و نیاسینا په یقین د لیستا کارتا ئیکیدا ژ تاقیکرنا فه کۆلینی لده هه سه مپلا فه کۆلینیه گه ریت .

6. لیسته یا ژیدهران

1-ب زمانی کوردی:

4- نه تر نیت :

- 1- کاکه مد، کاروان کاکه بر، 2021: زمانه وانئ ده روونی دیسلکسیا هۆکار و نیشانه و چاره سه ره یه کانی، چاپی یه که م، چاپخانه ی میخه ک، تاران

20% معطیات، 20% میدانیة، 20% من، 20% بعض، 20% تلامیذ، 20% المرحلة، 2/0.pdf

1- دیار، حنان، بردی، سعاد، 2019، عسر القراءة مفهوما، انواعها، استراتيجيات التدخل و العلاج، المتلقى التكوینی الاول حول: استراتيجيات و وسائل التشخيص و التكفل بذوي الصعوبات،

4- فؤاد، شلابی عبدالحفیظ شیخا، 2016، مجلة كلية التربية، جامعة الازهر، تصميم اختبار لتشخيص عسر القراءة، العدد (169 الجزء الثاني)،
file:///C:/Users/My-Computer/Downloads/Documents/JSREP_Volume%2035_Issue%20169%202022/جزء%207 Pages%20703-730.pdf

https://www.researchgate.net/publication/337745190_sr_algrat_mfhwmha_anwaha_astratyiyat_altdkhl_wallaj/link/5e7f3752458515efa0b15a1d/download

5 - فؤاد، عبدالحفیظ الشلابی شیخا، 2016، مجلة كلية التربية، جامعة الازهر، تصميم اختبار لتشخيص عسر القراءة،

2- الحویلة، أمثال هادی، 2015، الوعي الفونولوجي والذاكرة البصرية المكانية لدى عينة من الاطفال المعسرین قرائیا، جامعة السلطان قابوس، مجلة علوم الاجتماعیة،
https://maqsurah.com/home/item_detail/58100

<http://search.shamaa.org/FullRecord?ID=248924>

6- Introduction to functions, 2009, mathcentre.

3- مسعودة، منتصر و اخرون، 2014، الوعي الفونولوجی لدى الاطفال عسری

<https://www.mathcentre.ac.uk/resources/uploaded/mc-ty-introfns-2009-1.pdf>

القراءة: معطیات من بعض تلامیذ المرحلة (4-5)، المجلة العلوم

file:///C:/Users/My-Computer/Downloads/Documents/

الوعي، 20% الفونولو، 20% عسری، 20% القراءة-

جی، 20% لدی، 20% الاطفال، 20% عسری، 20% القراءة-

علاقة العسر القراءة بالوعي الفونولوجي لدى الاطفال

پاشکوی تاقیکرنا فه کولینی

1- کارتا ٹیکئی : خواندنا په یقان:

په یقن نه وه ک ه ه ف	په یقن وه ک ه ه ف	په یقن (په یقن)
1 ماموستا	دهنگ	دم
2 له شکر	زهنگ	خگر
3 پاره	رهنگ	کشر
4 زانا	ژهنگ	فمن
5 زه فی	مار	ژفن
6 مزگه فت	کار	ارهی
7 میتشا هنگفینی	چار	ئمو
8 ستینگ	شار	غام
9 زه لال	بار	لم
10 باجان	هار	جهز
11 گهرم	امیر	حار
12 بزن	پیر	راع
13 بیاف	شیر	هیم
14 دراف	ثیر	ناوز
15 میرات	پیر	زقار
16 قوتا بخانه	تیر	ژعا
17 خهسته	برین	جمخا
18 دکان	برین	سرام
19 باب	برن	بلام
20 هه یف	امرن	پرو
20/ :ئه نجام:	20 / :ئه نجام:	20/ :ئه نجام:

2- كارتا دوويى: خواندنا تىكىستى :

پەوشتى باش

سىروانى خووشكەكا بچوك ەبەبو، ناقى وئى فىان بوورۇژەكى سىروانى ژ خووشكا خۇيا بچوك پرسى :

چيان ەكو تۇ دجىبە تۇ دجىبە قوتابخانى، تۇ د كىفەرا دچى ؟

فىانى گوتى :

ئەزل سەر لىقا رىكى دچم .

سىروان: فىان ئەگەر تە فىا ژ فى لايى جادى بچىبە لايى دى، دى چى كەى ؟

3- كارتا سىيى: بەراوردكرنا پىتان بكة و نىشانەيا (+) د ستووينىدا دانە ئەگەر يا دروست بىت و نىشانەيا (-) دانە ئەگەر يا دروست نەبىت :

بىرگە بىن پىتان	نە ەكەفە ژ ئانكو نە دروست	نە ەكەفە ژ ئانكو دروست
ب ق ر	ب ق ر	
ق ز ر	ق ز ر	
ف ە ژ	ف ە ر	
ب ا ز م	ا ب م ز	
ك خ ق	ك خ ق	
ز ص ب	ز ص ب	
د ا ر	ژ ا ر	
ك ب ر	ك ب ر	
پ و ر	پ و ر	
ژ ا ر	م ژ ر	
چ م ر	چ م ر	
ئ ا ر	ئ ا ف	
ب ئ رى	م ئ رى	
پ ە م	ر ە م	
م تى	م تى	
و پ ش	و پ ر	
ك خ غ	و خ غ	
ز ە ژ	ز ە س	
م ە ر	و ە ر	
پ و ف	ر و چ	
ھ ق ر	ھ ق ب	
ھ و ر	ھ ە ر	
	ئە نجام : 20/	ئە نجام : 20 /

4- كارتا چوارى: ئەزموونا رىئىسا پەيقان :

پەيقان نە ەكەفە ژ	پەيغ ەكەفە ژ	پەيقان
كار	بار	مەل
ھىنا	شار	كول
دەرگەھ	بار	سغر
بەفر	مار	رف

باران	بر	حمر
عه‌سمان	خر	وه‌ر
تۆز	مه‌ر	ه‌حمد
نان	به‌ر	زاق
دایک	زه‌ر	قفگ
ئه‌ز	ل‌بوار	کنوو
شانا	چوار	ئشم
ه‌یڤیر		جهوم
ستیر	که‌ر	رایک
په‌ز	کتک	گهاد
ماسی	کتک	شسا
موت	برین	حهاک
زاخو	برین	ریب
ئه‌نجام : 20/	ئه‌نجام : 20/	ئه‌نجام : 20/

5- کارتا پینچی : ئه‌زمونا بیردانکا کاری :

نیشانه‌یا (+) به‌رامبه‌ر به‌رسفا دروست د ستوونین لخوا‌ریدانه :

ئاماژه‌یا به‌روفاژی	ژلایی راستی
	9-2
	5-2-1
	4-2-7
	1-7-6-2
	6-4-9-3
	5-2-7-9-4
	5-9-2-7-4
	4-2-6-3-8
	8-4-1-2-3-6
	4-6-3-9-7-5

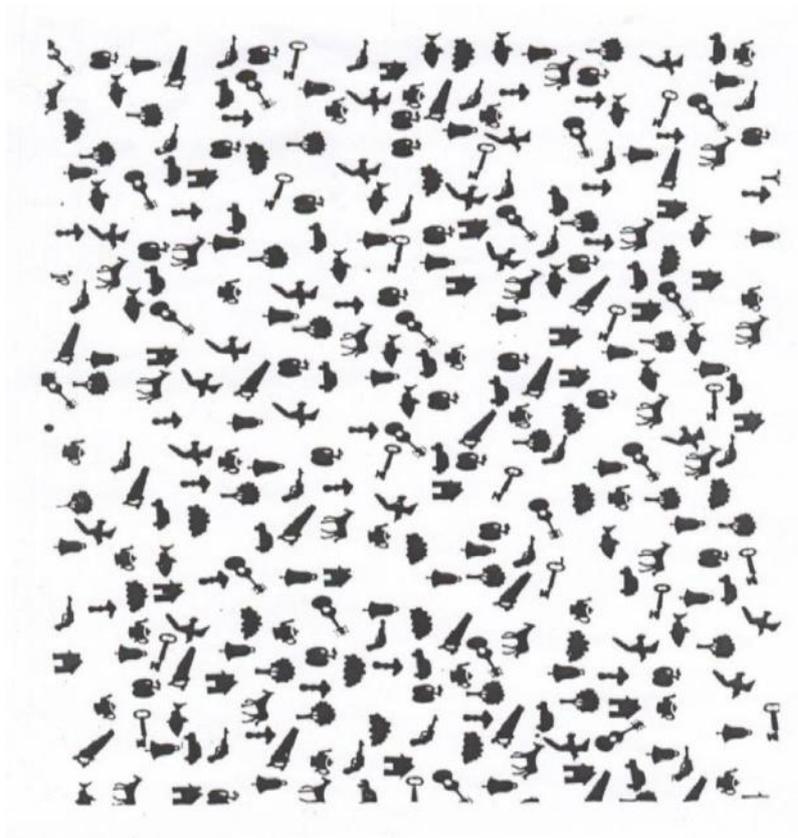
ئه‌نجام : 20 /

6- کارتا شه‌شی : ناقلینانا بله‌ز یا وینه‌یان :

7- کارتا لیگه‌ریان ل زه‌نگان

7

□

پاشكۇيى ژمارە (2)

نافىن ھەلسەنگىنەرىن تاقىرنا ھەقت كارتى يا ھەكۇلىنى

ناقى سى قولى	پشكا زانستى	ناسناقى زانستى	جھى كارى
د. نصرت الدين إبراهيم محمد	دەرووناسى	پروفېسورى ھارىكار	كولىژا پەروەردە / زانكۇيا زاخۇ
د. دلبرين عبدالله على	زمانى كوردى	پروفېسورى ھارىكار	كولىژا پەروەردە بىنات / زانكۇيا زاخۇ
د. زاھد سامى محمد	دەرووناسى	مامۇستا	كولىژا پەروەردە / زانكۇيا زاخۇ
م. محمد إسماعيل سليمان	دەرووناسى	مامۇستا	كولىژا پەروەردە / زانكۇيا زاخۇ
د. نزار عصمت على	دەرووناسى	دكتور	كولىژا پەروەردە / زانكۇيا زاخۇ

تأثير عسر القراءة على الوعي الصوتي عند الأطفال

الملخص:

عُسر القراءة أو اضطراب القراءة هو مرض اللغوي يسبب عدم القدرة على القراءة، يولد مع البعض من الأطفال منذ ولادتهم. يظهر هذا المرض بأشكال مختلفة، كعدم قدرة على نطق بعض الكلمات أو تغيير الأصوات أو اختصار الجمل. هناك ارتباط وثيق بين علم التجويد اللغوي (فونولوجيا) وعسر القراءة، ويظهر هذا جلياً في استيعاب ونطق الاصوات بشكل صحيح يؤدي الى نتائج إيجابية في عملية التواصل والقراءة في عمر مناسب في العملية التربوية. هذه الدراسة التي بين أيديكم، تحمل عنوان (علاقة عسر القراءة بالوعي الفونولوجي لدى الأطفال) التي تتضمن مرض عسر القراءة عند الاطفال وعلاقته بالوعي الفونولوجي أي علم تجويد الاصوات أي كيفية النطق. عن طريق نطق الأطفال للأصوات تبين شكل ودرجة المرض الذي يصيب به الاطفال، هنا نقصد بمرض عسر القراءة. أخذنا عينات لعدد من الاطفال اعمارهم ما بين (٨، ٤) من الجنسين، في مركز خاص بالأطفال المصابين بمرض العسر اللغوي في مدينة زاخو، قام الباحث بتوزيع اختبار خاص لكشف الاطفال المصابين بمرض عسر القراءة، في المركز المذكور، يتضمن الاختبار 7 بطاقات فيها معلومات لكشف الاطفال المصابين بهذا المرض، اغلبهم اطفال مهمشين غير منخرطين في العملية التربوية مع اطفال آخرين، والسبب يعود الى عدم وجود خبراء مختصين في هذا المجال وكذلك عدم توفر المعلومات الكافية عند الكادر التدريسي في المدارس لدراسة هذا الموضوع. هذه الدراسة تمت وفق المنهج الوصفي أو الاحصائي، تكمن أهميتها في بيان مدى تواجد عسر القراءة عند الاطفال والكشف عنه، حسب دراستنا بينت وجود اختلاف في العينات التي أخذنا في المركز المذكور اعلاه، والسبب يعود الى تهيمشهم في المدارس ودمجهم مع طلبة العادين غير مصابين بأي مرض يتعلق بالنطق الصوتي، وكذلك كما ذكرنا عدم وجود خبراء ومختصين في هذا المجال مع عدم توفر المعلومات الكافية .

الكلمات الدالة: اللغة، عسر القراءة، الاحصاء، الفونولوجيا، الاختبار

Effect of dyslexia on phonological awareness in children

Abstract:

Dyslexia is a genetic reading disorder that affects some children in different ways such as deleting sounds, replacing sounds and shortening sentences in reading. Dyslexia and phonology are correlated. The precise reception and production of language sounds facilitates the process of communication and reading successfully in an appropriate age in the learning process without any problems. This research paper titled the *Effect of dyslexia on phonological awareness in children* sheds light on dyslexia in children and its relationship to phonological and reading skills. When articulating sounds the syndrome is recognizable in the children with dyslexia. For the purpose of this study, data has been collected from children aged (8-14) years old (both genders) in the speech-language therapy center in Zakho. The researcher has applied a test made up of 7 steps for the purpose of identifying and searching for children who suffer from this syndrome but are unidentified among normal children. The study is based on descriptive theory and the data are analysed by SPSS program. The aim is to identify the number of children suffering from dyslexia in the participants based on the statistical findings. According to the test results, there is no difference among dyslexia samples and both genders are the same. This is due to the fact that these children are suppressed in schools and the teachers lack knowledge and management skills in the treatment of children suffering from dyslexia syndrome. There is a difference in reading skills where the rate was higher among male participants.

Keywords: Language, Dyslexia, Survey, Phonology, The 7 step process testing.

□